

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИКІВ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Андрій Селецький,

старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту ПТО НАПН України, кандидат історичних наук

У переліку очікуваної наукової продукції лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання, закріпленому технічним завданням і тематичним планом науково-дослідної роботи на 2013-2015 рр., серед іншого кінцевого результату, заплановано посібник «Економічні основи професійного навчання на виробництві». Рукопис цього видання загальним обсягом 12 друк.

арк., підготовлений головним науковим співробітником

В. А. Савченком і провідним науковим співробітником А. В. Селецьким, наприкінці минулого року був схвалений вченою радою Інституту та отримав рекомендацію до друку.

Актуальність такого видання зумовлюється цілою низкою обставин як економічного, так і суто педагогічного, фахового характеру. Адже забезпечення стійких конкурентних переваг підприємства на національному і світовому ринках сьогодні здійснюється, насамперед, завдяки формуванню загальних і професійних компетенцій його персоналу шляхом запровадження професійного навчання кваліфікованих робітників в безпосередньому виробничому середовищі. Завдання підвищення соціальної й економічної ефективності цього навчання зростає в умовах посилення глобалізації, нестабільності світової економіки, зовнішніх військових загроз та нагальної потреби подолання спричинених ними кризових явищ в економіці України й забезпечення на цій основі сталого економічного зростання.

Проблемам організації та здійснення професійного навчання кваліфікованих робітників на виробництві останнім часом певна увага приділяється з боку законодавчої і виконавчої влади держави. Не оминає цієї важливої теми й сучасна педагогічна наука. Наразі підготовлено й видано фундаментальні монографії, підручники, навчальні посібники, статті щодо підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Водночас залишаються недостатньо дослідженими саме економічні основи підготовки кваліфікованих робітників на підприємствах.

З огляду на викладене, підготовлений посібник із вказаної проблематики має заповнити цей недолік і сприяти підвищенню якості навчання персоналу організацій, більш раціональному використанню коштів, що виділяються на професійне навчання кваліфікованих робітників на виробництві. Зазначені проблеми набувають важливого значення в

умовах постійного зростання інвестицій у людський капітал, внеску професійного навчання у створення валового внутрішнього продукту.

Економічному блоку посібника передуює систематизований виклад історії розвитку професійної підготовки кваліфікованих робітників в Україні, починаючи з часів її зародження, становлення, і охоплює складний шлях професійно-технічної освіти, який довелося подолати цій важливій галузі вітчизняної освіти в ХХ - на початку ХХІ століття.

Аналізується соціально-економічна і суспільно-політична зумовленість виникнення, функціонування та змін у структурі, формах і змісті системи підготовки робітників. Розглядаються організаційно-педагогічні форми робітничої підготовки, форми й методи управління ними, висвітлюються розбудовчі пошуки галузі

після набуття державної незалежності і руху національної системи підготовки робітників до європейської інтеграції.

Реконструкція історико-педагогічного досвіду підготовки виробничого персоналу в Україні, засвоєння його уроків та висновків пропонується в контексті сучасних трансформаційних потреб професійно-освітньої сфери.

Перший розділ посібника присвячено історії акумуляції та відтворення ремісничого досвіду свідомого людського співтовариства на теренах сучасної України, становленню спеціального навчання, яке йшло поруч з виконанням безпосередніх виробничих функцій та першим спробам запровадження системної організації передачі робітничого досвіду нащадкам.

У другому розділі проаналізовано соціально-економічні і політичні передумови запровадження нижчої професійної освіти в Україні в 20-х рр., висвітлено особливості її функціонування у часи уніфікації, командно-бюрократичних утисків та репресій радянської доби в 30-х рр., наведено героїчні і трагічні сторінки життєдіяльності державних трудових резервів у нашій державі в 40-50-х рр. минулого століття.

Змістом третього розділу посібника є історико-педагогічний розгляд генезису професійно-технічної освіти України в 60-80-х рр. ХХ століття як більш прогресивної, у порівнянні з попередньою, системи підготовки кваліфікованих робітників, створення якої було зумовлено екстенсивним типом розвитку економіки колишнього СРСР, низьким рівнем продуктивності праці у народногосподарському комплексі країни, де відносно стабільне функціонування економіки залежало від продукування зростаючої кількості виробників різної кваліфікації.

У четвертому розділі посібника викладено перебіг функціонування та головні тенденції розвитку системи професійної освіти і навчання в незалежній Україні. Трансформаційні прагнення, особливості нових освітніх цілей, будови, внутрішньої організації, методів дії та кваліфікаційного спектра здійснюваної підготовки кваліфікованих робітників розглядаються в контексті актуальних економічних викликів, світових загальноцивілізаційних тенденцій й сучасних освітніх процесів.

У п'ятому розділі розглянуто суть економічних основ професійного навчання персоналу на виробництві, обґрунтовано доцільність порівняльного аналізу вартості витрат роботодавця на робочу силу та доходів найманого персоналу на підприємствах за видами економічної діяльності й регіонами з метою прийняття рішень у сфері професійного навчання кваліфікованих робітників, сформульовані критерії ефективності цього навчання.

Шостий розділ присвячений визначенню цілей навчання та потреби в підготовці кваліфікованих робітників, плануванню їхнього професійного навчання в організації. Саме на основі визначених планових обсягів навчання мають розраховуватися напрями витрат організації на професійне навчання кваліфікованих робітників на виробництві. Тому в сьомому розділі виокремлені методичні підходи щодо розробки кошторису витрат на їх навчання за статтями витрат.

У восьмому розділі визначені специфічні особливості організації заробітної плати учнів і слухачів, які проходять професійне навчання або перенавчання з робітничих професій на підприємстві, зокрема зайнятих на підземних роботах. У дев'ятому розділі розкрито процедуру підтвердження результатів формального й неформального навчання за робітничими професіями, що має створити на підприємствах сприятливі умови для працівників з метою забезпечення безперервного навчання впродовж життя.

У десятому розділі розглянуто процеси організації професійно-кваліфікаційного просування робітників і планування їхньої трудової кар'єри, спрямованих на підвищення зацікавленості працівників у своєму професійному розвитку.

Завершують посібник одинадцятий, дванадцятий, тринадцятий та чотирнадцятий розділи, в яких обґрунтовано економічні показники результативності діяльності організації з первинної професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників на виробництві. Особливу увагу приділено методологічним підходам щодо визначення ефективності професійного навчання персоналу, системи показників та оцінки соціальної і економічної ефективності навчання кваліфікованих робітників на виробництві. Розрахунки соціального та економічного ефектів ілюструються конкретними прикладами на основі обстежених промислових підприємств з визначенням термінів окупності витрат коштів на навчання.

Видання розраховано на науковців, викладачів і студентів вищих інженерно-педагогічних навчальних закладів, педагогічних працівників і керівників закладів ПТО й навчальних підрозділів підприємств, працівників економічних служб та служб персоналу підприємств й організацій, які здійснюють професійне навчання кваліфікованих робітників на виробництві, а також роботодавців, управлінців, законодавців, політиків та всіх тих, хто зацікавлений у поліпшенні якості підготовки робітничих кадрів.